

張家驊

Ms 1524

Oratio funebris in lau-
dem Excellentissimi ac
Illustrissimi Domini
Iosephi Antonii
L.B. Bajtai
defuncti
Transylvanicae Episcopi.

Anno 1713.

1524

MS 1524

Oratio funebris in lau-
dem Excellentissimi ac
Illustrissimi Domini
Iosephi Antonii
L.B. Bajtai.
defuncti
Transylvaniae Episcopi.
Anno 1773.

Exordium.

Præfulem tuum, quem non multo ante, inter acerbis mor-
toris testes lacrymas e gremio, e limitibus excedentem
intuebaris, eundem rursus revertentem condidicis in se-
lit Transylvania! ast ubi gratulationes Procerum, quibus
olim ingressus explebatur? ubi plausus Populi, ubi gesti-
entis tantæ signa, ubi pompa triumphalis, quibus olim
Excellentissimi viri adventus honorabatur? quid est? quod
sen Procerum Regni palatia, seu sanctissima Ecclesia
Principum domicilia, seu amplissimas Religiosorum vi-
rorum aedes perlustrum, seu denique in quamcumque
partem oculos convertam, loca cuncta moerore personant;
Audiuntur hinc gemitus Orphanorum, illinc erumpunt
lacrymae egenorum, inde tristissima omnium complora-
tio miscetur, miserantur omnes luctuosum, atque in-
pinatum Præfule reditum dum eundem, quem his ad-
modum diebus lugentes abs se dimiserant, nunc feralem
in urna et animam ad se revelli conspiciantur. Obiit
igitur Præful noster Auditores moestissimi! & obitu suo
ita Regnum omne involvit luctui, ut tametsi lugendi fi-
nem fecerimus nullum, verear tamen ut Patria Patrem
amantissimum, Religio Vindicem suum, acerrimum
promerito unquam tugeat, ac lamentetur. Nec immerito
id quidem ammisimus enim virum undequaque summum
seu in sacra, sive in profana Republica impensam il-
lius operam intueamur.

Propositio.

Cujusquidem Viri laudandi provincia cum mihi delata esset, factum istud arbitrabar iudicio, quod magnorum merito, rum facile ubivis laudatorem reperias, quod tamen dum pro viribus praesto, nolim existimetis est. a me hodie ad, ferri oportere munera quae gessit, dignitates, quas obtinuit, gratiam qua apud Regem, aequae ac Regnum semper valuit, Notiora haec vobis sunt, quam, ut laudare recenseantur, neque summam tam eximii Viri laudem iis in rebus reponendam esse existimo, quas ipse tam parvi fecit, ut sponte degereret, & voluntaria abdicatione a seipso profligaret. Alia hodierna luce, eaque dignior et mihi dicendi, & vobis laudandi materia superest, ammisisse nos nempe Praefulem, virtutis tam eximiae et excellentis, ut quamvis summa in eo forent la- tera, praeter haec tamen negligi omnia posse videntur.

Partito

Admirabamini ascendentem ad honores prelaudatum Pra
sulem, erectis virtus, admirabamini, in iis consistentem,
atq; fulgentem, fulsit virtus. Admirabamini sponte
sua ab iis discedentem, discessit virtus. Virtute duce obti
nuit, quidquid honoris unquam tenuit, hoc primum. Quid
quid tenuit non nisi e virtutis imperio retinuit, hoc
alterum. Quidquid retinuit radente virtute abiecit
hoc tertium, erit dictionis meae argumentum. Vir
tutem magnam exhibuit in obtinendis quibusque
dignitatibus, quas consecutus est, majorem in
retinendis, maximam in abdicandis. Hae tria vobis
dum paucis summam pertraherem, benevola
qua facitis adhuc attentione dicentem sublevate

Confirmationis per Λ^{ma} .

Licet eam indolis, ingenii, sanguinis conditionem nactus
sit v. ab ipsa Natura Praeful noster, ut facile ad summa
quaq; elutari posse videretur, ille tamen quod vir utem
necessaretur cum summa quaq; obtinere posset, non quafiret,
cum querebatur, non ambiret, cum ad se peculiaribus ani-
mi dotibus, invitaretur, se ipso minor videri cupiebat, cum po-
tenti cognatione ad summa quaq; destinaretur, forniciter, a stre-
nue retractavit adeo, ut summos quosq; honores fugeret, imo
ne obtineret, abdicatis rebus, a profanis stipendiis ad Chri-
sti vexilla convolare, inq; Religiosorum numerum se se
abdere non dubitaret. Gloriosissimum enim sibi fore ar-
bitrabatur si fluxas huius mundi opes, atq; his conjuncta
mundi gaudia perosus aeternum vitae profana valediceret,
gloriosam servitutem, aureas compedes, Carcerem gemmis
colludentem, theatrum innumeris cladibus infame, si huius mun-
di coloribus depinterat, Religiosa vite ordinem posthabendum
duceret, ac re ipsa postdaberet. Religioso igitur adlectus
ordini, ubi mandatorum Mundarum Scientiis ad delicias imbu-
tus fuisset, ad thesauros Severioris Sapientiae congerendos, men-
tem, animum, cogitationem omnem applicuit, atq; solerti in-
genii acumine Scientias omnes feliciter percurrit adeo, ut Or-
do Religiosus summum in eo sibi Ornamentum non ex vano
polliceretur. Quare ne nobile illud, atq; ad grandia Natum in-
genium sacro inter Religionis parietes incognitum, tectumq;
hazeret, de eo constitutum est, si quid non nisi de paucissimis
et summis tantummodo viris constitui soleret, ut sumptibus
ordinis ad peregrinas Regiones mitteretur. Peragravit
Angliam, Galliam, et primas quasvis Italia Urbes, ut mul-
tiplicem Regnorum eorum linguam addiceret, et quidquid
rarum, ubiq; doctumq; reperiret, ad uno, eozq; Magnam
ans collectum pectore reportaret. Jam vero quia in illis
Regionibus viritatis laude, qua sapientia commendatione ver-
tus Praeful noster,

Novimus Urbes, Novimus varia Scientiarum domicilia, ubi
Singularia variarum doctrinarum experimenta dedit,
Novimus ii omnes qui tanto illum amore prosequuntur,
Cum apud eos moram ageret, ut egre admodum, nec sine
magno doloris sensu ab se discedere viderentur. Novus
Ordo Religiosus, qui respecta illius jam ad maturitatem
perducta sapientia non jam informandum, sed informan-
dis scholis proficiendum e Provincia revocavit. Infimi-
tus hinc, hinc recensentem industriam, plausus ingen-
temque sapientia laudem, quam hoc in munere ita con-
secutus est, ut non modo Universum Regnum Hungariae
Nominis sui famam repleverit, sed Aulam etiam Regiam
per quam non nisi grandia advertunt, cum praedicta tum
huius tum Ordinis commendatione in admirationem sui amo-
remque pertineret. Itaque cum Regis Principis Josepho
quem nunc Imperatorem Augustissimum Orbis Imperator,
amatque, in rerum historicarum institutione Moderator
quereretur, e tot, ac tam sapientibus viris qui ambitu tot
Regnorum contentur, quibus ex alienis provinciis insigne
munus istud, honori causa ambiverunt, unus Dajstus di-
gnissimus censebatur, qui cum historica Notitia multipli-
cis etiam virtutis semina ad futuram totius Regnorum felici-
tatem tenero Principis animo inferere, ac erueret.
Quid vero in hoc munere praestitit Dajstus? qualia sapi-
entiae argumenta dedit? quam sua virtutis imaginem expre-
sit? qualem denique se totum exhibuit? talem profecto
qui iam tum ad summa quoque Officia, Dignitates, honores,
praerogativas obtinendas merito suo destinaretur, patre-
nim. Non modo elegans ingenii aures, sed consiliorum
etiam promptitudo, et in rebus gerendis dexteritas tanta,
quae non scholis, sed Regibus etiam Regendis par videretur,
ut adeo ipsa illius virtus, ac sapientia Aulam Regiam, quod
premiis potius daret, sollicitam redderet, atque invitaret.
Quare privatam vitam mittere iussus, atque Praepositura
Posoniensi insignitus non tantum Universis Magnis Tran-
sylvanicae Principatus Antistes, sed et prodesse iubetur,

sed administranda etiam profane Reipublice admodum
et communi Procerum consensu, Solenni Omnium gra-
tulatione sacra Caesarea Regibus Majestatis Status et Ex-
celsi Regii Suberogii Consiliarii Actualis intimus acclamatur.
Iam vero de Jugenti, uno decrebanti etiam, et obliuanti eximii
hi honores decreverunt, quos alii summo studio conitantes,
Patrocinio Majorum validissimis cognationum auxiliis poten-
tissimis suffulti raro admodum consequuntur, quid aliud illa
ad hoc praerogasse iter, stravisseque existimem, quam eximiam vir-
tutem illam, de qua merita dubitem an maior illa fuerit,
qua obtentis honores promeruit, aut illa, qua promeritis
tam sollicitate retractavit. Atque ista Bajstiana virtutis
prima fuisse rudimenta, quibus cum firmis quibusdam
gradibus, grandis illa deinceps virtutum moles, rerumque
gestarum gloria innitabatur. Quid enim ad sollicitudinem
minis fundamentum? quid provehenda ad usque fastigium
functi Praefidis lapidi alicuiusmodi? at porrecta haec adhuc
videri possunt, quae virtutem huius unius provinciam commendant,
non minime ipso, ac exercitatione roboratam, atque per
obtentas Dignitates alto velut in meridie positam contem-
plemur.

Pars 2^a

Obtigerat Praefuli nostro ager non tam fenum, quam ani-
marum solo inferendarum ferat Frumenta, in qua tum ge-
gem eorum et amplitudine Diapersa dispersum, et Sectarum
multitudine pusillum conspiceret, cognovit simul etiam. Non qui
etiam, non Delicias non Splendorem delatum sibi, sed anceps
fuisse curas, cumulatam sollicitudinem, innotatamque indagandam, et
ad Regionem omnem Apostolicis Indocibus virgandam, et
indeffesso labore excolendam. Itaque obtentis Dignitates non
praemium praetitorum meritorum, sed ampliore campum
laborum ratis cum nova Dignitatis accessione, novas pari-
ter curarum moles, nova Animi, virumque contentione
et hauriendas suscepit,

Quo magis muneribus auctus fuit, eo minus sibi generique
indulget, imo nihil omniis, quin die nocte in publicas
necessitates et Ecclesiae utilitates converteret, ut adeo dubium
reliquerit, an maior Minister Regius, ac Praefectus audierit.
Primum quidem idem susceptas ab eo curas et res gestas
amplissimas recensere aggredior, in eam profecto cogitatio-
nem devenio, ita semper Optimum Praefectum, vigilantissimum
Pastorem se totum Communi Sacrae Reipublicae felicitati
impendisse ut nullam sui muneris partem, a laboribus
vanam eliceret unquam. Quin eo magne mentis curas con-
verteret, ut Orthodoxam Religionem quam populus dilige-
ntissime ornaret, augeret, amplificaret. Quid enim adorna-
mentum, augmentum, Sacrae Reipublicae pertinens tam fidei
abditum, ut latere, tam arduum ut decernere, tam laborio-
sum ut fatigare tanti Praefecti providentiam poterit. Atque
ut initium a tenera aetate educatione faciam, quo etiam
quemadmodum ceterarum spes, ac fundamentum est, ita Brin-
dices tibi sacrorum Praefectum curas eligit. Quis vero hic
promerito explet curas, sollicitudinem, laboremque quo
aetatis huius moribus ad omnem virtutem formandis soler-
tissime semper studuit. Nam ut eorum amplius delecta-
rentur, qui in summa rerum etiam necessariorum
ignorantia versabantur, annon salutarem illam
Christianis praeceptionibus rudes instituendi consuetudinem
tota inductam Daia qua verbo qua lege sanctam vo-
luit? an quo calcar animis adhaerere? Prius exhortatio-
nibus praevidi populo subvenire dubitavit? an non sepe
ipsam Dignitatis sua quodammodo oblitum mediis
inter parvulorum turmas conspexit, hortantem
istos erudiantem illos, hoc largissimis donis remunerare
tantum, singulos suis monitis, ad hominis Christiani
officia, et Patriae felicitatem erudentem. Sed ita va-
rabat parvulis, ut simul etiam in omnes ordines vigilantem
omnes videret. Quos, in eos praecipue quos et maior
curam abstraxerat.

Certe multorum animos profusa in egenos liberalitate
clementia in afflictos, iustitia in impios mira affabilitate
atque singulari humilitate ad saniora consilia, ad virtutis
amorem, ad percipiendas Orthodoxae fidei doctrinas allexit.
Invitavit, ac tandem pertraxit. Quid memorem impetratas a
Regia maiestate pensiones? quae partim in sacrarum aedium
decorem et cultum, partim sustentandis animarum curioni-
bus applicarentur? quid referam adornatam ferocum di-
sciplinam, ut sacris ritibus ac sanctissimis moribus fir-
missime olim Ecclesiae columnae futuri imbuerentur? Quod
denique quod praecipuus ipse Religionis cultor, non tam
consiliis, quam moribus omnium mores formabat? vita
enim ^{norma omnium} Pastor censenda est, ad hanc dirigimur, ad
hanc convertimur, ut prope unius moribus omnes vi-
vere videamur? Quid tandem dicam de illo itinere, cuius
occasione dum pro tuo Munere, praesentem enim mihi
videor alloqui? Subiectam tibi Dicam afflicta licet
valetudine invideres multas molestias et incommoda
percepisse. Itas Praefectus matrem, et privato penitus
turbas paucorum comitatu, sine pompa, sine super-
cilio, nihil honoris commoditatisque praeter necessaria
admissisti non tuis sed tuorum commodis invigilans,
itas inquam totus ad humanitatem compositus, singula
inquirere, singulos alloqui, hortari, atque laudare
ipsos ad virtutem studium, lato aspectu, comi sermone,
et paratis muneribus excitare gaudebas, ac pene tua
ipse opera securus Majestatis ac Magnitudinis tue?
Ubi animarum curatores, invideras et Sacrae Reipublicae
Ministros invideras, aderas illis non tam ut au-
thoritate praees, quam ut praesto esses auxilio et amo-
re, aderas operibus ipsis ut eorum curas, ac studia
et tanquam elator intenderes, et tanquam particeps,
sociusque relevares. O Gloriosam institutionem ma-
gnae dignam Praefecti. quae sic illius vitae partes
occupavit. Nullam ut ei vel a laude propria vanam
vel ab utilitate Nostra sejunctam abire pateretur!

Sed quo flagrabat Religionis Zelo non satis ducebat si eius
cultum intenderet, nisi toto hocce Transylvania quam satis
me extenderet. Hic vero quam ingens mihi dispendi cam
sele offert, si angustis temporibus perirent? quam enim ora
tionem exprocerent, tot extoritata Consilia, tot preces, et
lactymas ut animas pretioso Christi sanguine redemptas
ad Dei laudibus vindicaret, ut omnes falsis haereticos ex
voribus dediti, Providentiae suae universum Regnum Comple
ctentis beneficiis si praei posset? ad Orthodoxam fidei notitiam
et cultum, atque ad spem immortalis felicitatis excitarentur,
quorum sanguis magnam Numerum prima etiam Nobilitate
reducit. Vidimus Praeful Sanctissime recepta tuo labore,
aspirante Deo Tempora vero dicenda Numini quam plurima
vidimus vestigalem tuam munificentiam in istos liberalissime
profusam, qui tenera adhuc aetate ad veram Christi fi
dem conparsi in nostris literarum domiciliis tam Sacra
quam profana disciplina imbuendi fuerant. Jam vero cum ni
hil ipse omni sua vita prater Deum, ac virtutem prosequen
tis habuerit, quis mirabitur eum etiam in profana Republica
ita versatum fuisse ut nihil prater equum et iustum rege
relet, et quicquid in hac vita pro Patria et Rege et Civibus
daberet nihil sibi tamen amplius studere vellet de quam
per Deum supremum omnium rerum arbitrum diceret.
Occurrebant ad explorandam eius virtutem adversa etiam gra
vissima, eadem tamen semper animo constanti magnitudo. Sed non
taro seu malevolorum scelere, seu Deum virtutem testantis
munere non medioxerum rerum harum iacturam, tulit equissime.
Grandi curarum mole hinc Republica, inde credita absculsa
negotia non raro obtrunebatur, ut iis impar natura satisfacere vi
deretur, superavit infracte. Conjurato velut agmine varia
sepe morborum genera in eum fecere impetum et cepit for
tissime. Amandam hanc, et osculandamque percutientis Dei
manum vultus, animique hilaritate commonystravit ut adeo
Dignitates omnes obtinuisse videatur, non ut iis frueretur,
utilitatemque eius caperet, sed ut virtutum suarum
ornamentis eam illustraret, et viris etiam a Sanctita
te pleberimis deceptabiles redderet.

Part 3th

Sed tamen magnum se ad summos honores ac Dignitates
sola adjuvante virtute emergere, majus adhuc in iisdem
constanter e virtutis Imperio persistere, nihilque de prior
virtute remittere, maximum tamen est et hoc praesertim
saeculo rarissimum hoc sponte deserere, nec sine virtute. Duae
dimittere, Si unquam enim alias, tum maxime etiam
Praefulis nostri virtus emicuit, cum se tam sacra quam
profana Republica Regimine, quod decennium sapien
tissime gesserat, Regno omni admirante, et notati Romi
nis virtutem obstupescere sponte sua abdicavit.
Ubi administravit per omne sui Officii tempus Republi
cam utraque ea animi contentione successu, quo admi
rationem Procerum, Plebis benevolentiam, omnium
ordinum plausus letissimos sibi conciverat, nihil adeo
votis optatum, quam ut quo semel Patre regi
ceperant, eodem rex multas aetates felicissimi persequan
tur. Verum cum inuenta maxime in se videret. Omnium
studia, cum se non in amoribus solum sed in deliciis etiam
esse conspueret, cum aetatem vires, valetudinem, ac fortune
commoda prope omnia Republica causa immolasset, ea men
tis, atque oris tranquillitate qua Dignitates suas suscep
erat olim, eadem dimisit. Nullo virtutis causa dimisit,
et terrenis honoribus absse penitus amotis, non lubens
modo, sed hilaris etiam a publico ad domesticum Regimen
migrat, ut qui paulo ante Subjects sibi populo clapien
tissime Consulverat, Privatis lateret penetratibus sibi unde
vires non minus consulturus. Quis tam celsam Magna
mi cordis indolem de miretur satis? quae dominandi sibi
dini vel ipsi heroum Imperanti tam splendide dominat
Erant quidem, atque veteribus etiam sapientibus erant, quia
ambitiosius videretur aliqui, qui honores ex arrogantia et vir
tutis affectatione contempserunt, erant, qui ne ambitiosi viderentur

munera abdicare non dubitaverunt, ea tamen duntaxat ut jam
confulerent sua & praefer ipsum honorem, modestie quoque lau-
dem assequerentur callide ambigendi, modestie superbi, Superbe de-
misti. Nihil tale quidpiam de Praefulis nostri modestia
vel lividissimo adhuc suspirari licuit, virtute magistra abdi-
cavit, quod non nisi virtute duce obtinuit, retinuitque. Anx enim
plausus, quas gratulationes ab inani simulatione vi-
tutis se consequenturum sperare potuit, qui summis cum
ingratis, & Regis, & Optimatum, & populi de munere
se decipitur multo ante cognovit? Atque certe ab ipso idem
fidem ad consensum sollicitata, non nisi importunitate
vita tandem consentit, Proceres eripi sibi, cernebant viri
cujus cum Opus esset et gratia, et auctoritas et in rebus tra-
tandis deterribas, plurimum ipsis praesidio esset et adjuvamento,
Plebs denique cum eo vitam sibi perditur adimendam arbitra-
batur, quod eo sublato neminem ullum futurum putare
unquam, qui sive ad egentium subsidium, sive ad Patria
incolumitatem, sive ad Religionis decorem, eadem, qua
ille aut vellet agere aut & vellet, perinde posset. Sed o pie-
tatem, industriamque in augenda virtute admirabilem! excol-
ta nimirum meritis amplitudine, heroica animi magni-
tudine, invicti pectoris firmitate corroboratus, omnium
favorem, benivolentiam, gratiam contemnere, imo perdes-
maluit, quam officium retinere, nec ei per valetudinem
satis facere ut vellet posse, ac proin vel ad speciem quid-
piam imminuere. Et adhuc, veritas semper, quam indulto
meo Bazarianum in Regno nostro superstitis erit, est in
quam adhuc in omnium manibus Epistola illa, qua Uni-
versum gregem suum supremum alloquens ultimum
eidem valedixit, quae uti est immortalis virtutis Bazar-
iani testimonium, ita invictum plane in rem meam
argumentum, attrita jam inquit valetudine cum me
laboribus imparem sentiam de munere meo decedens
mibi censeo.

Sententiam aureis notandam litteris aeternis con-
signandam monumentis! qua munera non ob honores
sed labores expetit, qua tum de his decedere velle significat
cum consumptis laboribus, ipsum porro tolerandis
de imparem cernit. At hocine Deus Immortalis! hocine
unquam virtutis tua premium Praeful excellentissime!
absone tibi vilis et abjectus videbare? ut cum nulla
tibi congruat neque pro beneficiis gratia, neque pro me-
ritis remuneratio, persequi posse crederetur, cum omni-
bus officiis, privari honoribus Universis, ab omnibus
negligi eloptares? Sed eloptare id te iussit heros tua
animi fortitudo, et invictum magni pectoris robur, quo
jam dudum nullius fortuna sive favori sive terrori
cedere longo non didicisti. Tam sanctis viri, Immorta-
lis votis, qui non nisi labores curavit, Deus hunc libera-
lissimam virtutum remunerator annuisse videtur.
Ut primum enim de munere decedens in Patriam
reversus es, ad ipsos Dioecesis tuae limites, ad summa
ta laborum horum praemia evocatus es. Sed quae, ac
quanta vel hoc ultimo rerum archetipo magistri Praefuli
nostri refulsit virtus? praesagiens id tibi, quod evenerat
futurorum providus animus, antequam itineri seme-
accingeres, contractas a puero lulas sacra eromolo-
gari exiit, atque cum per via incommoda ingravesce-
re morbum admodum adverteres, quo se mundiorum Divino
studii sisteres, alter nix prope diebus anteacta vi-
te noxas iterata Confessione repetit, ac propriis seme-
manibus Divino Epulo ad aeternitatis arbutum ea animi
tenderetudine comparat ut merito dubites sua ne orbitati-

an Praefulis pretati circumstantes profusius illi
chrymentur. Progre ditur interim morbi vis, atq;
intra paucas horas ad eam vehementiam affurgit
vix immortali vita dignissimus acerbissimus inter do
lores plaiido tamen semper vultu ingentem animam
exhalarer, atq; ad aeternam felicitatem transse
dam traderet.

Peroratio.

Prumpe jam Transylvania in luctus, lamenta,
comploraciones, & stantus, adulate orphani, pau
peres, afflicti, qui ante paucos menses inter plang
sum Praefulem, paupertatem, maerorem, acerbi
tatem vestram larga Spe, benigno vultu, pio affe
ctu relevantem excepistis ut eundem lamentabili
voce defleatis. Adesse disperse oves ut quem Pastore
prospice exuberant, lactis Pignis comalectebamini
jam in cineres abiturum lugubri planctu prosequa
mini, luget vobiscum una Sacer Ecclesiasticus Ordin
senatus, luget reflorescens Christi vinea, luget san
ciata hoc funere Transylvania, lugent Tempia ipsa
ac altaria, atq; una in urna subfidium, periculum,
Patronum, ac Patrem suum, quem denique omnem
consepultam lamentantur. Et profecto habes quod hu
gemas, quod lachrymeris, quod lugeas infelix Transylvania!

habet, cur in mestissimum maerorem abeas, cur in lan
ta etiam eliqueris! Sed inter lugubres maerores istos
ad tibi unum solatio dō, recepisse te tamen, atq; vel
mortuum gremio contineri: virum illum cuius virtu
tem in obtinendis summis dignitatibus magnam, ma
iorem in retinendis, in abdicandis, denique maximam
seculura secula predicabunt. Tu vero optime Prae
sul vives dum in lachrymas cuncti tui causa pro
vocamur, vives, et vives non in ea tantum beatitudine
quam immortalibus communiisti virtutibus, verum etiam
in animis nostris. Cum nempe te censemus omnes, cui
ut in vivis honos, ita post funera memoria debeat
sempiterna.

diti.

Sei dixi Franciscus Fröck.
Nobilis Siculus ex sede Vo
varhely, et pago Kadisfalva
In Convictu Nobilium 24ta July
1773.